

Моніторинговий звіт 2021

НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ

ПІДХОДИ

**СТАН СФЕРИ ОБІГУ ЗБРОЇ
ДОПОМОГАЄ ОЦІНИТИ:**

Державна безпека

Громадська безпека

Військова безпека

Боротьба зі злочинністю

**Вивчення стану сфери обігу зброї
дозволяє отримати додаткові
знання про:**

ефективність/неефективність
державних інституцій
(правоохоронних органів)

ефективність/неефективність
комплексу заходів
боротьби із злочинністю

наявність та ефективність
програм по роботі із
ветеранами, молоддю

наявність та ефективність
заходів з попередження
насильницьких конфліктів

рівень відчуття безпеки
в громадах

рівень довіри до державних
інституцій в питаннях
особистої і колективної безпеки

МЕТОДОЛОГІЯ. ВИХІДНІ ДАНІ

Мета - виявлення основних тенденцій та ознак, що вказують на стан сфери незаконного обігу зброї та її застосування.

Моніторинг проводиться з 2019 року

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ:

- офіційні сайти органів державної та місцевої влади;
- Єдиний державний реєстр судових рішень;
- веб-ресурси правоохоронних та спеціальних органів центрального та регіонального рівнів;
- профілі правоохоронних та спеціальних органів у соціальних мережах (twitter, facebook);
- українські електронні ЗМІ;
- державна статистична звітність;
- результати соціологічних досліджень.

МЕТОДОЛОГІЯ.

ОБРОБКА ТА АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЇ

За повідомленнями було проаналізовано інформацію про:

- осіб, у яких вилучається нелегальна зброя або які її використовують,
- кількість, типи та види вилученої або використаної нелегальної зброї;
- постраждалих осіб від застосування нелегальної зброї;
- територію, де трапився випадок (подія) із застосуванням та/або вилученням нелегальної зброї;
- обставини, причини, цілі та наміри застосування нелегальної зброї;
- способи зберігання, переміщення та використання нелегальної зброї;
- вартість нелегальної зброї на "чорному ринку";
- джерела походження нелегальної зброї;
- кількість, типи та види викраденої зброї, місця її зберігання, обставини викрадення, осіб, відповідальних за її зберігання, та осіб, що підозрюються у викраденні;
- інші важливі відомості.

ЗАГАЛЬНІ ДАНІ

Моніторинговий звіт 2021
Незаконний обіг та використання зброї в Україні

У січні-грудні 2021 року проаналізовано **1196** подій, пов'язаних з незаконним обігом та використанням зброї.

У **1151** випадку (**96,2%**) ідентифіковано види та/або кількість зброї, що незаконно зберігалась або використовувалась.

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ВИЯВЛЕНІ ФАКТИ

незаконного зберігання, застосування та збуту зброї (січень-грудень 2021)

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ

випадків незаконного
обігу та використання
зброї у 2021 році

В порівнянні з 2020 роком негативні тенденції збереглися у Дніпропетровській та Херсонській області, а також м. Києві, до п'ятірки «лідерів» увійшли Луганська та Одеська області.

СПІВВІДНОШЕННЯ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ ВИПАДКІВ

КІЛЬКІСТЬ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ ВИПАДКІВ

У порівнянні з 2020 роком збільшилась частка випадків погроз зброєю (з 9,2% до 11%) та схронів (з 6,5% до 8,4%).

У 572 випадках зброю виявлено в приватних помешканнях, 532 – в громадських місцях, 97 – в автотранспортних засобах.

ВИДИ І КІЛЬКІСТЬ ЗБРОЇ, ВСТАНОВЛЕНОЇ ЗА РЕЗУЛЬТАМИ МОНІТОРИНГУ

125
Гвинтівка

253
Міни різного типу

627
Освітлювальні ракети

103
Автомат

559
Троїлові шашки

358 568
Патрони (набої)

617
Пістолет, револьвер

57
Кулемет

106
Травматичний пістолет

3153
Гранати

112
Гранатомет

1138
Снаряди

1121
Запали до гранат

1641
Гранатометні постріли

146
Саморобні або неідентифіковані вибухові пристрої

ПОРІВНЯННЯ ДАНИХ МОНІТОРИНГУ ТА СТАТИСТИКИ, ЩО ОПРИЛЮДНЮЄТЬСЯ ОФІСОМ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА УКРАЇНИ

	Вогнепальна зброя	Гранатомети	Гранати	Міни	Газова та пневматична зброя	Боєприпаси (набої)
Статистика ГПУ	1572	18	926	7	24	134 166
Дані моніторингу	1216	112	3153	253	51	358 568

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ПО ЛІНІЇ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ

		2018	2019	2020	2021
ВИЛУЧЕНО з незаконного обігу	Всього вогнепальної зброї	842	1879	1790	181
	Автомати	29	нд	нд	2
	Карабіни, гвинтівки	48	нд	нд	14
	Пістолети, револьвери	481	нд	нд	28
	Гладкоствольні рушниці, обрізи	190	нд	нд	122
	Саморобна зброя	94	нд	нд	15
	Боєприпаси	96 259	242 594	117 475	9330
Добровільно ЗДАНО	Всього вогнепальної зброї	5 058	нд	нд	7809
	Зброя, що незаконно зберігалась	1134	5 444	423	459
	Автомати, кулемети	7	нд	нд	0
	Карабіни, гвинтівки	139	нд	нд	46
	Пістолети, револьвери	19	нд	нд	56
	Зареєстрована зброя	3924	11 042	4410	7350

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ПО ЛІНІЇ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ

Рік	Видано дозволів на придбання/зберігання нарізної та травматичної зброї	Власників зброї, які зловживали алк., наркот., поруш. громадський порядок	Скоєно злочинів із застосуванням зареєстрованої зброї	При цьому, постраждало людей
2018	17 590	1065	21	18
2019	60 951	4894	98	82
2020	60 133	5598	139	132
2021	58 611	11 418	78	71

НЕЗАКОННЕ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ ЧЕРЕЗ КОРДОН

- пістолети - травматичні, сигнальні, газові, перероблені та бойові (наприклад, марки «ТТ», «Зауер», ТМ «Glock 19»);
- пістолети-кулемети (SA-24 і SA-26);
- карабіни («TAURUS ROSSI»);
- снайперські гвинтівки;
- гранати із запалами;
- гранатометні постріли;
- комплектуючі до різних типів зброї (магазини «Pro Mag», оптичні приціли, глушники, спускові механізми);
- набої різного калібру (7,83 мм, 8,6 мм, 9 мм);
- порох та тротил.

Поширеним способом ввезення зброї в Україну є поставки зброї в розібраному вигляді **міжнародними поштовими сервісами; через завезені з США автомобілі.**

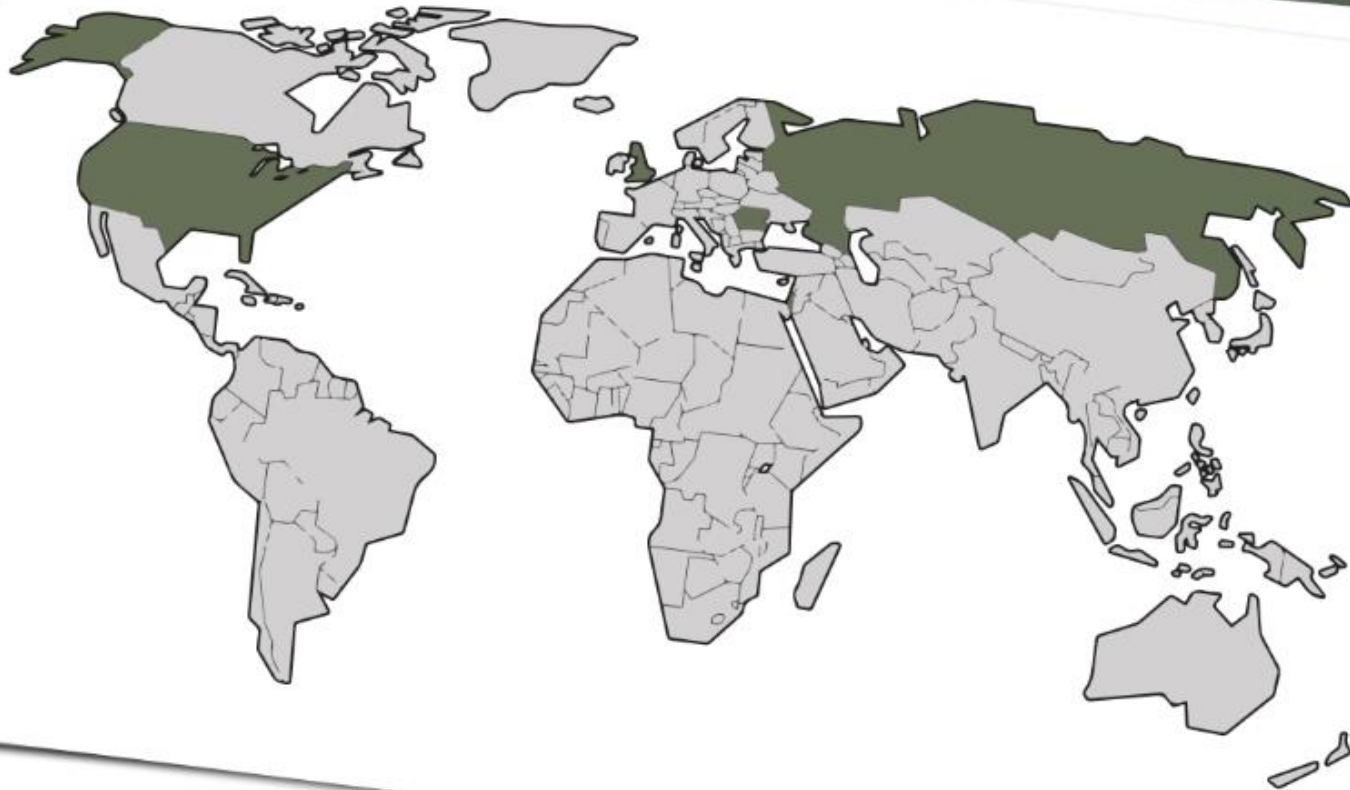

Країни, з яких зброя чи її комплектуючі незаконно надходять до України

НЕЗАКОННЕ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЗБРОЇ З УКРАЇНИ

Куди мала прямувати зброя з території
України:

**Молдова, Російська Федерація,
Великобританія, Сполучені Штати Америки,
Ізраїль, Румунія**

ХТО ПЕРЕВОЗИТЬ? Як окремі особи так і організовані
злочинні групи

Серед суб'єктів, як чоловіки,
так і жінки.

Найчастіше переміщується
в розібраному вигляді

Нерідко зловмисники організовують
канали збуту зброї в обох напрямках
(в Україну/з України).

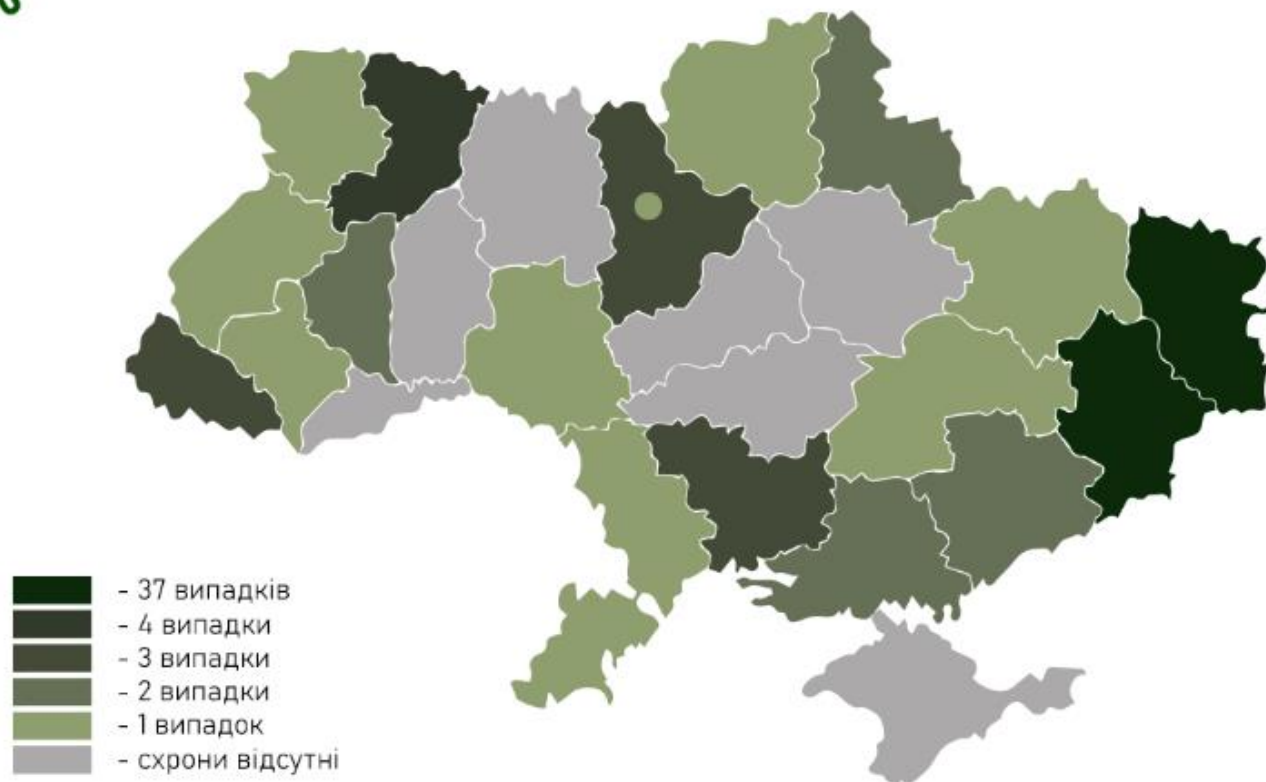
Такі факти були зафіксовані
у **Житомирській, Вінницькій,
Луганській областях.**

СХРОНИ

Протягом 2021 року було виявлено **104 схрони зброї**
Наймасштабніші схрони – ті, що залишились на звільнених територіях після «бойовиків» – представників/членів терористичних організацій, що діють частині на території Донецької та Луганської областей, які не контролюються Урядом України

Найчастіше, місцями викриття схронів є покинуті будівлі, їх підвальні приміщення та горища, відкрита місцевість – лісосмуги та кар'єри.

16.09.2021. Берегівський район, Закарпатська обл., кордон з Угорщиною

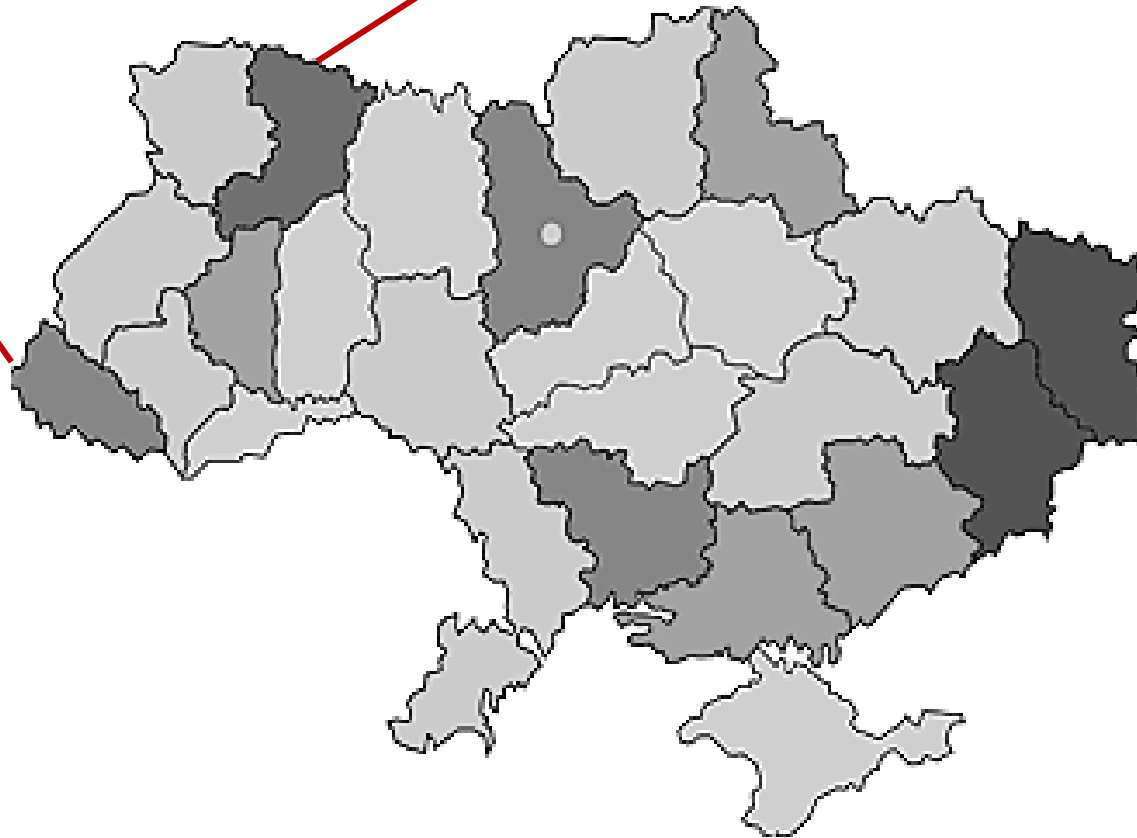
Схрон виявлено у покинутій будівлі. Облаштовано одним з організаторів злочинного угруповання, яке займається нелегальним збутом зброї.

Вилучено: 2 кг тротилу; 400 г пластиду; 10 засобів для ініціювання вибуху; 3 реактивні протитанкові гранати; 4 постріли до гранатометів ВОГ-25; 39 гранат РГД-5 та Ф-1.

14.09.2021. Селище Бутове, Рівненська обл., кордон з Білоруссю

Схрон виявлено у лісосмузі під час антитерористичних навчань.

Вилучено: 2 реактивні протитанкові гранати РПГ-26 8 ручних гранат РГД-5 із запалами до них; 5 кілограмів вибухової речовини (попередньо пластид); 2 магазини до АК-74; 170 патронів калібру 5,45 та 7,62.

ПЕРЕРОБКА І ЗБУТ ЗБРОЇ

Підтверджується тенденція щодо переробки сигнальної та травматичної зброї в бойову в «домашніх умовах».

Зберігання фізичними особами великих арсеналів зброї у їх домогосподарствах

Реалізація з використанням мережі інтернет

Використання поштових сервісів для переміщення зброї

Реалізація зброї через особисті зв'язки, постачання зброї організованим злочинним групам

Джерелами надходження нелегальної зброї для подальшого збуту є незаконне вивезення:

- з військових складів та місць дислокації військових підрозділів
- з зони ООС та окупованих територій

Зафіксовано в усіх областях України, окрім Івано-Франківської.
Найбільше - Луганська область.

Інші «лідери»:
Київська, Херсонська, Закарпатська, Чернігівська, Харківська області та м. Києві.

Суб'єктами нелегального збуту зброї виступали:

- колишні/ діючі правоохоронці;
- колишні/ діючі військові;
- ув'язнені;
- священники;
- підприємці.

НЕБЕЗПЕКА, ЗУМОВЛЕНА НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ТА ЗАСТОСУВАННЯМ ЗБРОЇ

У КОЖНОМУ 7 ВИПАДКУ
зброю виявляли у осіб, що
вживають наркотичні або
психотропні речовини або
займаються їх збутом

У КОЖНОМУ 16 ВИПАДКУ
особа загинула

У КОЖНОМУ 9 ВИПАДКУ
зброя використовувалась
під час вчинення злочинів
з метою заволодіння
чужим майном

У КОЖНОМУ 6 ВИПАДКУ
особу поранено

У КОЖНОМУ 9 ВИПАДКУ
зброєю погрожували або
використовували під час
ситуативних (раптових,
побутових) конфліктів

У КОЖНОМУ 5 ВИПАДКУ
правопорушення вчинені
групами осіб, в тому числі
злочинними організаціями

У КОЖНОМУ 17 ВИПАДКУ
правоохоронці виявляли
незаконні майстерні по
переробці зброї або вилучали
перероблену зброю у злочинців

У КОЖНОМУ 7 ВИПАДКУ
правопорушення
вчинено раніше
судимою особою

У КОЖНОМУ 19 ВИПАДКУ
були зафіксовані обстріли
у громадських місцях

У КОЖНОМУ 13 ВИПАДКУ
правопорушення вчинено
особою в стані алкогольного
або наркотичного сп'яніння

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВЧИНЕНІ ГРУПАМИ ОСІБ

У 2021 році виявлено 212 випадків вчинення кримінальних правопорушень групами осіб – 18% від усіх випадків.

У 31 випадку щонайменше один з учасників злочинної групи у минулому притягувався до кримінальної відповідальності (є раніше судимим).

Складаються з 2-5 осіб, проте трапляються випадки великих угруповань (11-16 осіб), найбільша зафіксована кількість – понад 150

ДЕМОГРАФІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

1. Вік:

- від 26 до 40 років – 107 осіб,
- від 41 до 60 років – 42 особи;
- від 18 до 25 років – 40 осіб.

Залучення молоді до злочинних угруповань: проблеми превентивної діяльності, задоволення молодими людьми економічних чи соціальних потреб, місце молоді в ієрархії злочинних угруповань

2. Національність:

українці, іноземці (громадяни Азербайджану, Вірменії, Грузії, Молдови, Росії)

ЗБРОЯ, ЯКУ НАЙЧАСТІШЕ ВИЛУЧАЮТЬ:

- пістолети (бойові, травматичні, стартові, перероблені),
- рушниці та обрізи,
- гвинтівки,
- автомати,
- гранати.

НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ ТА ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА

1. Наявність зброї у пересічних громадян і її доступність зумовлює її застосування в ситуаціях, які цього не передбачають.

2. **Обстріли в громадських місцях** (вулиці, двори багатоповерхівок, зупинки автотранспорту, офісні приміщення)

Правоохоронці суб'єктами таких правопорушень часто називають перехожих чи місцевих мешканців (нерідко в стані алкогольного сп'яніння).

3. **Обстріли автомобілів та домогосподарств або підкладення в них вибухівки.** Інколи вибух спричинено необережним поведінням з вибухонебезпечними предметами.

4. **За яких обставин використовується зброя**

- конфлікти на дорозі,
- конфлікти між злочинними групами,
- у зв'язку з професійною діяльністю, бізнесом,
- невиконання боргові зобов'язання,
- неприязні особисті стосунків,
- Ситуативні (раптові) конфлікти.

5. Застосування зброї для вирішення **конфліктних ситуацій**.

У таких випадках потерпілими часто стають:

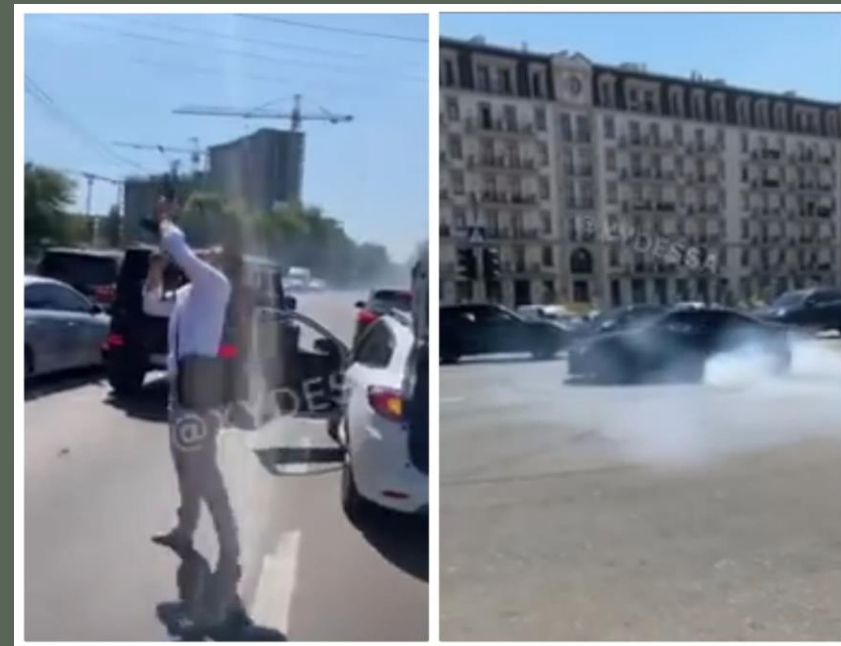
- близькі особи,
- представники сфери послуг - працівники банківських та кредитних установ, обмінних пунктів, закладів харчування, АЗС, магазинів, таксисти
- водії

5 травня у Вінниці між 44-річним мотоциклістом та 25-річним водієм авто на виник конфлікт. З'ясування стосунків водії продовжили на найближчій стоянці. Під час словесного конфлікту мотоцикліст здійснив понад десяток пострілів у бік водія авто з травматичного пістолета.

6 травня між чоловіком та жінкою у під'їзді будинку у Києві стався словесний конфлікт, у ході якого зловмисник вдарив співрозмовницю по обличчю. У суперечку втрутився син потерпілої, який декілька разів ударив кулаком 22-річного кривдника, а після дістав пістолет та вистрелив із нього в опонента.

14 липня у селі Фонтанка (Одеська область), біля ТРЦ «Рів'єра», невідомий відкрив стрілянину з автомата. Поруч схвально сигналізували і «дріфтували» автомобілі. Встановлено, що подія зі стріляниною сталася під час святкування весілля.

НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ ТА ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА

6. Поширеність зброї серед водіїв:

- велика кількість конфліктів під час керування транспортним засобом,
- недоліки в організації дорожнього руху,
- почуття небезпеки
- формування культури використання зброї під час конфліктів на дорогах

7. Сімейне насильство із застосуванням зброї:

- через ревності, є наслідком бажання залякати аби «покращити» стосунки
- нерідко у сім'ях, де один з членів родини зловживає алкоголем

8. Зріс відсоток випадків використання зброї дітьми та підлітками:

- неналежне зберігання зброї,
- нехтування правилами техніки безпеки,
- недостатню поінформованість щодо загроз застосування зброї,

9. Вплив збройного конфлікту, доступність зброї, вплив медіасередовища зумовлює «легітимізацію» у свідомості людей застосування зброї та зниження «порогу чутливості» до позбавлення життя, завдання поранень іншим людям.

Приклади:

- *17-річний місцевий мешканець виніс з дому, попередньо, пневматичну рушницю та здійснив постріл у напрямку дітей, які від'їжджали на велосипедах, внаслідок чого 13-річний хлопець отримав поранення.*
- *Через неохайний вигляд перехожого правопорушник запідозрив його у причетності до крадіжок, про які чув. Сварка між містянами закінчилася тим, що фігурант поцілюв у потерпілого з револьвера та вивіз його на околицю Татарбунарів у багажнику своєї автівки.*

Про що **варто** говорити далі?

1. На проблеми незаконного обігу та використання зброї треба дивитися не лише як на проблему в сфері правоохоронної діяльності. Дані моніторингу варто розглядати як **основу для розробки заходів** як в сфері обігу зброї безпосередньо, так і в інших сферах, зокрема в сфері протидії злочинності, соціальній сфері, сфері попередження конфліктів тощо.
2. Портрет того, **хто замовляє зброю, хто нею володіє і хто застосовує** допомагає розробляти державні програми по протидії різним явищам (незаконному обігу зброї, організованій злочинності, сімейному насильству), а також по роботі з незахищеними верствами населення, молоддю тощо.
3. Боротьба з найпоширенішими способами нелегального набуття зброї, її переміщення є комплексним питанням і має бути **підсилена співпрацею** з іншими органами влади, провайдерами послуг.
4. **Не варто виключати** зі списку суб'єктів злочинної діяльності з незаконного обігу зброї осіб, що зазвичай в суспільстві з такою діяльністю не асоціюються (наприклад, жінки, пенсіонери, священнослужителі).
5. **Розслідування злочинів** формально вимагає лише доведення вини. Чи великий відсоток цих дій привели, наприклад, до розкриття каналів придбання зброї?
6. **Зв'язки між злочинними** угрупованнями різних країн працюють. Як в Україну потрапляє зброя іноземного походження? Як іноземці отримують в Україні доступ до нелегальної зброї (зв'язки зі злочинними угрупованнями, спеціальні знання?)
7. Потенціал використання для переміщення зброї через кордон механізмів, що вже **задіяні для незаконного переміщення інших товарів/предметів** (наприклад, тютюнових виробів).
8. Знижений **«поріг чутливості»** щодо позбавлення життя, завдання поранень (вплив збройного конфлікту, медіасередовища, психологічний стан).

Про що варто говорити **далі?**

9. **Зухвалість злочинів** (неприховані умисні вбивства, підкладення вибухівки в авто і на території домогосподарств), **толерантність суспільства** до таких явищ, формування нової культури вирішення конфліктів, відсутність знань про наслідки використання зброї чи нерозуміння цих наслідків. Необхідність **превентивної роботи** для подолання цього явища.

10. Вплив стану сфери незаконного обігу зброї на **рівень довіри до профільних державних інституцій**, зокрема правоохоронних органів. Кількісні показники та аналіз ситуації свідчить про загрозові тенденції щодо відчуття безпеки серед населення

11. **Мотиви** осіб мати зброю.

- для забезпечення власної безпеки чи безпеки близьких осіб
- економічні мотиви (про що може свідчити наявність в обігу значної кількості гранатометів, кулеметів, протитанкових гранат в незаконному обігу)?

12. Від незаконного використання зброї **часто страждають близькі особи** – члени родини, друзі, сусіди, знайомі. Важлива превентивна робота (комунікаційні, просвітницькі кампанії) з метою зменшення ризику для цієї категорії осіб стати жертвою незаконного застосування зброї.

13. Актуалізація питання поведження **дітей** зі зброєю:

- небезпечні «ігри» з вибухонебезпечними предметами з зони ООС – поширення цих предметів по всій території України зумовлює необхідність відповідного навчання ризикам небезпек.
- перебування зброї без нагляду дорослих членів родини свідчить про неналежні умови зберігання зброї і має бути питанням для перевірок суб'єктами дозвільної системи.

14. Чи впевнені ми, що можемо в короткостроковій перспективі перекрити джерела надходження зброї в Україну? Чи варто планувати програми по викупу зброї, якщо поповнення «чорного ринку» не припиняється? Чи можна окремі види зброї легалізувати з урахуванням їх поширеності? Чи працюють існуючі програми добровільної здачі зброї?

ДЯКУЄМО ЗА ВАШУ УВАГУ!

Центр безпекових досліджень "CENSS"

www.censs.org
info@censs.org